

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ,
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕРЖАВНИХ
ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

Професійна програма підвищення кваліфікації
Галузева складова
Варіативна частина

ГВ-6

«Реформування житлово- комунального господарства»

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Чернігів
2010

Реформування житлова-комунального господарства: Навч.-метод. посібник. / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Упор. В.Ю.Сальніков. – Чернігів: ЦППК, 2010. – 13 с.

Рекомендовано до видання навчально-методичною радою Чернігівського Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, протокол № 1 від 4 лютого 2010 р.

Навчально-методичний посібник призначений для працівників місцевих органів державної виконавчої влади, які навчаються за професійними програмами підвищення кваліфікації (модуль «Реформування житлово-комунального господарства»), програмами тематичних короткотермінових семінарів, викладачів Центру.

© Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, 2010

ЗМІСТ

№ п/п	Назва теми	Стор.
1.	ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО- КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	4
2.	РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	12

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Які підсумки I етапу реалізації Програми реформування житлово-комунального господарства в області?

Реформування житлово-комунального господарства області триває вже не перший рік. Основний закон – Загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки – був прийнятий у 2004 році. Відтоді галузь перебуває у перманентному стані реформування. Щодо конкретного громадянина, то відчутних зрушень у сфері надання житлово-комунальних послуг, на жаль, не сталося.

На першому етапі (2004-2006 роки) передбачалося завершити розроблення першочергових нормативно-правових актів у сфері житлово-комунального господарства, які б сприяли проведенню системних перетворень у галузі та визначали пріоритетні напрями її розвитку; сформувати нові інституції управління житловим фондом, що базуються на системі договірних відносин; досягти покращання фінансово-економічного стану підприємств житлово-комунального господарства, створити умови для їх беззбиткової діяльності; створити сприятливі умови для накопичення інвестиційних ресурсів з метою технічного переоснащення підприємств житлово-комунального господарства та розвитку комунальної інфраструктури; створити передумови для забезпечення населення житлово-комунальними послугами належного рівня та якості відповідно до національних стандартів; забезпечити проведення постійних консультацій з громадськістю з питань реалізації державної та регіональної політики щодо реформування і розвитку житлово-комунального господарства; забезпечити поступове виведення з експлуатації аварійних жилих будинків та відновлення аварійних об'єктів комунального господарства за рахунок солідарного фінансування з державного та місцевих бюджетів.

Можна говорити про певне вдосконалення нормативно-правової бази. За період реалізації реформи житлово-комунального господарства набули чинності 14 Законів України та 43 постанови і розпорядження Уряду. Нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, прийнятими у сфері житлово-комунального господарства, започатковано врегулювання питань формування тарифів, норм споживання, якості та режимів надання житлово-комунальних послуг, а також договірних відносин суб'єктів господарювання у цій сфері. Однак проблемою залишається відсутність системного підходу до реформування житлово-комунального господарства.

Нині очевидно стає необхідність прийняття радикальних рішень, що дозволили б зберегти соціально прийнятний рівень навантаження на бюджети домогосподарств з боку житлово-комунальних тарифів, і водночас забезпечити належну якість надання послуг та запобігання наростаючому фізичному руйнуванню інфраструктури житлово-комунального господарства області.

Саме забезпечення життєдіяльності населення, надання споживачам житлово-комунальних послуг у необхідних обсягах, належної якості і за

доступними цінами є однією із головних вимог Програми Президента України В.А.Ющенко „Десять кроків назустріч людям”, яка реалізується у нашій державі. Ця робота тісно пов’язана і в значній мірі залежить від процесу реформування та розвитку житлово-комунального господарства.

2007 рік став завершальним роком виконання I етапу Програми, і уже сьогодні ми можемо підводити певні підсумки і говорити про конкретні результати.

Слід зазначити, що з прийняттям Програми питання реформування і розвитку галузі набули загальнодержавного значення. І це ми відразу відчували у плані фінансової бюджетної підтримки та збільшенні інвестицій у галузь.

По області упродовж 2005-2007 років на вказані вище потреби було використано 140,2 млн.грн., у т.ч. за рахунок коштів державного бюджету – 83,0 млн.грн., коштів місцевих бюджетів – 47,4 млн.грн. та інвестицій підприємств галузі – 9,8 млн.грн.

Для порівняння, за період 2002-2004 років на зазначені потреби було спрямовано 36,0 млн.грн., із них за рахунок коштів державного бюджету – 16,3 млн.грн., місцевих бюджетів – 16,7 млн.грн., інвестицій підприємств галузі – 3,0 млн.грн.

Таким чином, за останні три роки, порівняно з періодом 2002-2004 років, фінансування програм розвитку галузі загалом зросло у 3,9 раза, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – у 5,1 разів, місцевих бюджетів – у 2,8 раза і власних коштів підприємств галузі – у 3,3 раза.

У 2008 році на будівництво, реконструкцію, модернізацію об’єктів житлово-комунального господарства, соціальної сфери, газифікацію населених пунктів та придбання тролейбусів передбачені кошти в сумі 72,8 млн.грн., із них по субвенціях із державного бюджету місцевим бюджетам і бюджетних програмах – 69,6 млн.грн., з місцевих бюджетів на співфінансування - 3,2 млн.грн.

Станом на 29 серпня 2008 року на рахунки казначейства було перераховано 35,5 млн.грн., із них: по бюджетних програмах – 0,9 млн.грн. (7,8%), по субвенціях – 34,6 млн.грн. (59,7%). Перераховано підрядним організаціям за виконані роботи – 7,8 млн.грн.(22,0%).

Що удалось зробити за рахунок зростання обсягів фінансування із державного бюджету?

Зростання обсягів фінансування за останній період дозволило ввести в експлуатацію 19 нових артсвердловин, здійснити реконструкцію 30 каналізаційних насосних станцій із заміною насосних агрегатів на енергоекономічні, що дає можливість скоротити споживання електроенергії до 25 відсотків. Упродовж 2005-2007 років також було здійснено реконструкцію 61 котельні, замінено 38,4 км аварійних теплових мереж, у тому числі 8,1 км – на попередньоізольовані труби, і 89,6 км водогонів. У 9 населених пунктах виконано комплексну модернізацію систем водопостачання із застосуванням частотного регулювання роботи електродвигунів, що дає можливість економити електроенергію до 30

відсотків, значно зменшити кількість поривів у водопровідних мережах і, відповідно, поліпшити якість питної води.

З метою приведення до вимог Держстандарту якості питної води по вмісту заліза у 2007 році вперше в області побудовано сучасну станцію знезалізнення (м.Щорс). По реконструкції аварійних каналізаційних очисних споруд в м.Чернігові виконано частину робіт на суму 14,9 млн.грн.

Проведено реконструкцію і капітальний ремонт 1004 покрівель житлових будинків, 865 – внутрішньобудинкових систем холодного і 348 – гарячого водопостачання, 778 систем опалення і капітально відремонтовано 37 ліфтів.

Збільшення обсягів фінансування об'єктів житлово-комунального господарства, а також вжиті заходи щодо їх стабільної і безпечної роботи, дозволило упродовж останніх трьох років уникнути складних техногенних аварій у галузі.

Чи всі завдання виконані при реалізації I етапу Програми?

Аналіз реалізації I етапу Програми засвідчує, що по низці об'єктивних і суб'єктивних причин нам не вдалося виправити складну ситуацію у сфері житлово-комунального господарства.

У першу чергу, ми не змогли поліпшити стан житлового фонду, його енергоекономічні характеристики, забезпечити надійність та якість житлово-комунального обслуговування населення, модернізувати інфраструктуру у сфері тепло-, водопостачання та водовідведення.

Не вдалось також досягти запланованих змін і структурних перетворень на ринку житлових та комунальних послуг, у сфері управління житловим фондом.

Які ж проблеми на сьогодні існують у житлово-комунальному господарстві?

Як і напередодні реформування, основними проблемами галузі залишаються: енергетична неефективність та небезпечно висока зношеність інфраструктури, відсутність достатніх бюджетних та приватних інвестиційних ресурсів, неефективна тарифна політика, недосконалість системи державного регулювання на ринку природних монополій.

Не налагоджена чітка система обліку і регулювання споживання води і тепла.

За таких умов триває зростання витрат тепла і води, зберігаються тенденції зношення мережного господарства та обладнання.

Що зроблено для удосконалення системи управління галуззю?

Одним із основних напрямків реформування житлово-комунального господарства було визначено удосконалення систем управління житлово-комунального господарства. Дійсно, система управління була розбалансованою, частина підприємств житлово-комунального господарства перебувала у комунальній власності, частина перейшла у приватну, акціонувались природні монополії. Це потребувало координації їхньої роботи на всіх рівнях, зверху до низу.

В цьому плані ми маємо певні результати. У квітні минулого року було утворено Міністерство з питань житлово-комунального господарства шляхом виділення з Мінрегіонбуду.

На обласному рівні утворено головне управління житлово-комунального господарства облдержадміністрації.

В райдержадміністраціях створені відділи житлово-комунального господарства.

Серед основних причин негараздів фахівці називають монополізм у наданні житлово-комунальних послуг. За рахунок чого планується створювати конкурентне середовище?

Одним із головних завдань, яке необхідно було вирішити в процесі реформування – це поглиблення демонополізації житлово-комунального господарства та розвиток конкурентного середовища на ринку послуг. Адже лише завдяки конкуренції ми можемо говорити про якість послуг та їх доступність за ціною.

Станом на 1 липня 2008 року на території області обслуговуванням та експлуатацією комунальних об'єктів життєзабезпечення, благоустроєм, перевезенням пасажирів міськелектро транспортом, технічною інвентаризацією об'єктів нерухомості та її реєстрацією займаються 94 підприємства житлово-комунального господарства, на яких працює близько 7 тисяч працівників. Серед підприємств: 65 – комунальної власності (одне передано в оренду на 20 років), 20 – господарських товариств, 9 – приватних підприємств. У м. Ніжин створено службу єдиного замовника (КП „СЄЗ”) з обслуговування житлового фонду комунальної власності.

За час реформування залишилися природні монополії (зміна по окремих з них організаційно-правової форми господарювання не змінила їхнє монопольне становище).

В той же час, у плані надання послуг по обслуговуванню житлового фонду, благоустрою і т.д. ринок залишається відкритим.

Щодо формування нових інституцій управління житловим фондом, то процес запровадження визнаного в усьому світі інституту управителів багатоквартирних будинків або керуючих житловим фондом компаній лише розпочато. Дуже повільно йде створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). В області функціонує 132 об'єднання, які обслуговують 154 будинки загальною площею понад 300 тис.м².

З цього приводу на всіх рівнях ведеться полеміка стосовно ОСББ. Одні вважають, що ОСББ – це панацея від усіх негараздів і пропонують ліквідувати ЖЕКи. Інші говорять, що ОСББ – це формальні утворення і пропонують всіляко підтримувати ЖЕКи.

На нашу думку, істина, як завжди, посередині, і крайнощі тут недоречні. Власники житла самі повинні визначитись, хто буде обслуговувати і утримувати їхнє житло, і скільки і на які першочергові потреби необхідно спрямовувати кошти. Чи це будуть ОСББ, чи управителі будинків, чи Служба Єдиного замовника.

Управителі будинків – це нове, добре забуте старе, але наділене великими повноваженнями.

Служба Єдиного замовника – це відділена від ЖЕКа частина його попередніх функцій, поєднана з функціями підрядника. Тому наше завдання створювати такі структури, не розвалюючи, а використовуючи все, що можна використати від попередніх організацій. Тобто, ні в якому разі не слід ліквідувати ЖЕКи, потрібно виділити від нього функції підрядника. ЖЕКи виконували і будуть виконувати свої функції (якби не вони, ми б уже давно втратили житловий фонд).

Таким чином, роботу по створенню ефективного власника житла необхідно проводити виважено і розсудливо.

Але щоб такі новації трималися не лише на голому ентузіазмі, допомога держави повинна бути дієвою. Так, завдяки фінансовій підтримці з державного бюджету у 2007 році в області відремонтовано 33 житлові будинки, в яких створені ОСББ, на суму 3,9 млн.грн.

Державна підтримка стимулювала створення нових ОСББ. За 2007 рік їх зареєстровано 33, а за I півріччя 2008 року – 21.

Крім того, велику надію покладаємо на нову редакцію Житлового кодексу, який, я все-таки вірю, буде остаточно схвалено на законодавчому рівні.

Що забезпечуватиме новий Житловий кодекс?

Він гарантуватиме законні права кожного із нас. І вже не буде такого, що споживач має лише обов'язок сплачувати житлово-комунальні послуги за квитанціями незалежно від того, отримує він ці послуги, чи ні, не кажучи вже про їх якість і вчасність.

Чи вдалося „витягнути” галузь із фінансової прірви?

Слід зазначити, що **одним із головних напрямків** реалізації Програми було визначено забезпечення беззбиткового функціонування підприємств житлово-комунального господарства, запровадження прозорості і гнучкої тарифної політики. На жаль, не вдалося на першому етапі реалізації Програми досягти покращання фінансово-економічного стану підприємств галузі і створити умови для їхньої беззбиткової діяльності. Тарифи на житлово-комунальні послуги були переглянуті в більшості населених пунктів області лише у 2006 році. Внаслідок низького рівня оплати споживачів за отримані послуги, подорожчання енергоносіїв та несвоєчасності введення економічно обгрунтованих тарифів и за 2007 рік 56,6% підприємств отримали збитки у сумі 37,1 млн.грн., що на 21,6 млн.грн. більше, ніж в 2006 році. За I півріччя 2008 року 67,3% підприємств отримали збитки на суму 10,8 млн.грн. Найбільші збитки отримали ТОВ „НіжинТеплоМережі” – 2,6 млн.грн. та КП „Чернігівське тролейбусне управління, – 4,7 млн.грн.

За результатами 2007 року прибутково спрацювало лише 31 житлово-комунальне підприємство (44%), сума прибутків складала 1,8 млн.грн., що у 12 разів менше відповідного показника минулого року (15,4%). За I півріччя 2008 року 23,6% підприємств отримали прибутки на суму 0,5 млн.грн.

Слід зазначити, що фінансове становище підприємств житлово-комунального господарства знаходиться у прямій залежності від тарифної політики. А прибутковість підприємств перш за все обумовлюється відповідністю встановлених тарифів їх повній вартості.

На сьогоднішній день діючим законодавством норматив рентабельності носить обмежувальний характер, не має економічного обґрунтування і стримує розвиток підприємств. Згідно з чинним законодавством рівень рентабельності по підприємствах, що надають послуги з водо-, теплопостачання і водовідведення не повинен перевищувати в цілому по підприємству 12 відсотків.

Зволікання із введенням економічно обґрунтованих тарифів негативно позначається на розрахунках підприємств галузі за спожиті енергоносії.

Через нестабільну політичну ситуацію в країні не вдалося створити сприятливих умов для накопичення інвестиційних ресурсів з метою технічного переоснащення підприємств житлово-комунального господарства та розвитку комунальної інфраструктури, а відтак створити передумови для забезпечення населення житлово-комунальними послугами належних рівня та якості відповідно до національних стандартів. Не припиняється значне погіршення технічного стану комунальної інфраструктури.

Старіє житловий фонд. Близько 19% багатоквартирних будинків – забудова 60-70 років минулого століття. Кожен третій будинок потребує капітального або поточного ремонту. Сягнула критичного рівня зношеність ліфтів.

У ветхому та аварійному стані перебувають майже 31,8% водопровідних і каналізаційних мереж та 15% теплових мереж. До 25% сягнула частка котлів з терміном експлуатації більше 20 років, з них значна кількість є застарілими та малоефективними. Рівень зношеності тролейбусів становить 87%.

В чому полягатиме нова політика держави для поліпшення ситуації в галузі?

З метою поліпшення ситуації в житлово-комунальному господарстві Міністерством з питань житлово-комунального господарства розроблено проект Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки”.

У новому законопроекті, який розроблено за результатами аналізу виконання Загальнодержавної програми, уточнено основні завдання, строки їх реалізації та обсяги видатків на фінансування Програми.

Мета державної житлової політики - забезпечення всіх умов, оскільки досі одних добровільних заходів виявилось недостатньо, щоб у житлово-комунальній галузі з'явився ефективний власник. Тому основне наше завдання - спільно з місцевими органами самоврядування зламати так званий „містечковий” псевдопатріотизм, коли міський (селищний, сільський) голова вважає всю комунальну власність своєю і чинить не у відповідності до закону, а на свій розсуд. Власник потрібен на місцях для того, щоб

забезпечити належний технічний стан інфраструктури, її фінансову спроможність, реструктуризувати борги та розробити графіки їх погашення, а головне, налагодити беззбиткову, а ще краще - прибуткову роботу.

Я абсолютно не заперечую, що коли громада у особі свого головного менеджера, а це, як правило, міський (селищний, сільський) голова, забезпечує ефективну роботу своєї власності, то хай і надалі це робить. Такі приклади у нас є. Але якщо робота не налагоджується, то є два виходи. Або передавати комунальне майно в управління, оренду, концесію іншому власнику, або надати право громаді переобирати міського голову.

Яке ж основне завдання при реформуванні галузі?

Наше завдання - збалансувати інтереси споживачів і підприємств галузі. Більш того, враховуючи те, що такого балансу сьогодні немає, а підприємства, що надають комунальні послуги, є монополістами і нерідко зловживають своїм становищем, ми більше намагатимемось стати на захист прав споживачів житлово-комунальних послуг. Сьогодні найбільше страждають пересічні громадяни, які потерпають і від неякісних послуг, і від постійного зростання цін, і від недосконалого законодавства. Але захищати споживача можна лише в одному випадку – якщо він справно і чесно платить за спожиті послуги. Людину, яка нехтує своїм обов'язком платити, захищати не можна. Безумовно, соціальний захист, який держава надавала, був, є і буде, але це вже поступово буде переводитись в працюючу систему адресних субсидій.

Дуже важливим завданням для нас буде формування ефективного власника у житловому фонді. Допоки в будинку не буде господаря, який пильно стежитиме за тим, які послуги йому надаються, зможе захистити свої інтереси у суді, який буде знати, коли йому потрібно звернутися до комісії по цінах, коли до Держспоживстандарту, а у якому випадку до мерії, доти люди і страждатимуть від власної безпорадності. Наше завдання -максимально стимулювати створення саме такого власника. Зрозуміло, що не всі мешканці зможуть стати ефективними власниками, тому Міністерство з питань житлово-комунального господарства України працює над Концепцією нової житлової політики, основна мета якої – дати людині право обирати собі формулу проживання і володіння тим житлом, в якому вона проживає. Тобто, забезпечити реалізацію записаного в Конституції права на житло. В цьому ж руслі відпрацьовуватимуться й інші документи, починаючи з Житлового кодексу, якщо він нам потрібен у тому вигляді, який пропонується, або це буде ряд інших необхідних законів.

Чи потребують змін стратегічні завдання розвитку галузі в області?

Стратегічні завдання галузі в області потребують уточнення відповідно до нових пріоритетних напрямків діяльності Мінжитлокомунгоспу у 2008 році та плану дій на виконання Програми діяльності Уряду:

1. Запропонувати населенню альтернативи щодо вирішення житлових проблем:

- оренда житла у держави чи муніципалітету за регульованими державою цінами;

- купівля житла з використанням чітких доступних та безпечних фінансових інструментів;

- користування соціальним житлом, якщо людина не має можливості купувати або орендувати житло на ринку.

2. Створити житлово-комунальну інспекцію, яка буде ретельно перевіряти технічний стан житла, забезпечувати належну якість послуг, що надаються ЖЕКами та управляючими компаніями, відслідковувати стан комунальної інфраструктури з огляду на її спроможність забезпечувати належне тепло- та водозабезпечення населення. (Постановою Кабінету Міністрів України від 04 червня 2008 року № 527 утворено Державну житлово-комунальну інспекцію як урядовий орган у системі Міністерства з питань житлово-комунального господарства).

3. Розробити та застосувати механізми стимулювання реалізації енерго- та ресурсозберігаючих проектів в межах удосконалення тарифної політики на ринках природних монополій.

4. Запровадити реалістичні підходи до бюджетної підтримки галузі. Рационально та обгрунтовано витратити кошти на розвиток житлово-комунальної інфраструктури.

Які ж основні напрями діяльності Міністерства галузі в 2008 році?

Напрями діяльності Міністерства з питань житлово-комунального господарства у 2008 році, спрямовані на розвиток галузі, до обговорення яких запрошується широке коло фахівців та громадськість:

1. Доопрацювання та ухвалення нової редакції загальнодержавної програми реформування та розвитку ЖКГ.

2. Розробка проекту Закону України „Про основи житлової політики України”.

3. Доопрацювання та ухвалення Житлового кодексу України.

4. Розробка регіональних та Державної програми розвитку комунальної теплоенергетики.

5. Розробка програми енергоефективності у житлово-комунальній сфері.

6. Підготовка нової редакції державної програми „Питна вода України”.

7. Доопрацювання Державної програми поводження з побутовими відходами.

8. Підготовка законопроекту „Про фінансове оздоровлення житлово-комунального господарства”.

9. Підготовка проекту Закону „Про національну регулюючу комісію України”.

10. Визначення основних принципів державної підтримки галузі.

Нам необхідно зробити все для того, щоб у інвесторів було більше довіри до України. Для цього насамперед потрібна політична стабільність.

Сьогодні ми маємо впроваджувати кращі стандарти, які є в країнах Європейського Союзу, в тому числі й забезпечувати людям нормальні умови для життя. Тобто не проситися, не стукати у двері: візьміть нас туди чи туди, а в першу чергу братися до роботи і створювати гідні стандарти життя, переймаючи досвід інших країн.

Ми – країна, яка швидко набирає економічні темпи. З кожним роком центральною та регіональною владою все більше виділятиметься коштів на облаштування наших міст, і, звичайно, ми зробимо все, щоб росла довіра інших держав до України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1 Конституція України: [Текст]: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.]. — К.: Мін-во Юстиції України, 2006. — 124 с.

2 Про житлово-комунальні послуги: закон України від 24 червня 2004 року № 1875-IV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1875-15>.

3 Порядок проведення конкурсу з надання житлово-комунальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2005р. №631 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=631-2005-%EF>.

4 Порядок формування тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води: постанова Кабінету Міністрів України від 10 липня 2006 р. № 955 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=955-2006-%EF>.

5 Порядок формування тарифів на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення: постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006р. №959 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-2006-%EF>.

6 Правила користування системами комунального водопостачання та водовідведення в містах і селищах України, погоджені з Державним комітетом України по справах захисту прав споживачів, Міністерством охорони здоров'я України і Головним управлінням пожежної охорони МВС України: наказ Держжитлокомунгоспу України від 1 липня 1994р. №65 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0165-94>.

7 Правила надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення: постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2005р. №630 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=630-2005-%EF>.

8 Аллан, Т.Р.С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права [Текст] / Т.Р.С. Аллан; пер. з англ. Р. Семківа. – К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2008 – 385 с.

9 Аналіз розрахункових відносин комунальних експлуатаційних підприємств [Текст] / Вісник Львівської комерційної академії. Спеціальний випуск за матеріалами першої всеукраїнської конференції "Економічні

методи і моделі в економіці: теорія і практика. Т.3. ч. I-I. Львів "Коопосвіта", 1998, С. 352.

10 Ансофф И. Стратегическое управление. [Текст] / Пер. с англ. - М.: Экономика, 1989.

11 Галянтич, М. К. Житлове право України: [Текст]: навч. Посіб / М.К. Галянтич, М.К. Коваленко. — К., 2002.

12 Гура, Н.О. Облік у житлово-комунальному господарстві: теорія і практика. [Текст] / Н.О.Гура; – К.: Знання, 2006. - 351с.

13 Житлове законодавство України [Текст] / Упор.: М. І. Мельник, М. І. Хав-ронюк. — К.: ТОВ "Гранд", 1998.

14 Житлове законодавство України [Текст] / Укл.: М. К. Галянтич, Г. І. Коваленко. — К.: Юрінком Інтер, 1998.

15 Кассон, М. Інформація та організація. Новий погляд на теорію фірми [Текст] / М. Кассон; пер. з англ. І. Ободовського. – К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2008 – 366 с.

16 Колпаков, В.М. Методи управління в підприємствах житлово-комунального господарства [Текст]: учебное пособие / В.М. Колпаков; - К.: МАУП, 2001.

17 Лангевіше, Д. Нація, націоналізм, національна держава в Німеччині і в Європі [Текст] / Д. Лангевіше; пер. з. нім. - К.: К.І.С., 2008 – 240 с.

18 Методологічні основи моніторингу дотримання взятих Україною засадничих міжнародних зобов'язань в діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування [Текст] / упоряд. А.В. Дуда, О.О. Светіков. – К.: ЛАТ & К, 2007. – 104 с.

19 Особливості економічного аналізу витрат експлуатацій-них підприємств //Торгівля, комерція, підприємництво [Текст]: Збірник наукових праць Львівської комерційної академії, Львів, 1998, С. 51. - 0,1 д.а.

20 Розрахункові відносини комунальних експлуатаційних підприємств [Текст] / Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. Випуск 4. Львів, 1998. С. 27 - 0,1 д.а.

21 Удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності органів самоорганізації населення [Текст]: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Одеса, 20-21 грудня 2008 р.: збірник матеріалів / О.С. Орловський, В.І. Брудний, А.С. Крупник. – О.: Хоббіт плюс, 2009. – 108 с.

22 Чуприна, Н.В. Роль держави в житлово-комунального господарства [Текст] / Н.В.Чуприна; – К.: Освіта, 2002.

23 Яремко, І.Й., Сиротяк, Р.М. Економічний аналіз і аудит житлово-комунальних підприємств [Текст] Посібник для студентів вищих навчальних закладів із спеціальності "Облік і аудит" і економічних спеціальностей [Текст] / І.Й.Яремко, Р.М.Сиротяк; - Л.: "Каменярь", 1995. - 10,12 д.а.